

Sygn. akt III AUa 696/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Sędziowie:	SA Małgorzata Pasek SO del. do SA Elżbieta Wojtczuk
Protokolant: sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2018 r. w Lublinie

sprawy M. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji M. N.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 6 czerwca 2017 r. sygn. akt VIII U 2582/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że ustalony w punkcie I wskaźnik wysokości podstawy wymiaru podwyższa do 71,57 %;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz M. N. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Wojtczuk Małgorzata Rokicka-Radoniewicz Małgorzata Pasek

III AUa 696/17

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 1 października 2013 roku, przeliczył od dnia (...) emeryturę M. N.. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, obliczony z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia od 1969 do 1997 wyniósł 53,79 %, podstawa wymiaru 1.657,18 złotych, natomiast wysokość świadczenia do wypłaty wyniosła 1.043,30 złotych. Nadto w uzasadnieniu wskazano, iż do ustalenia podstawy wymiaru nie uwzględniono przedłożonych kserokopii dokumentów za okres zatrudnienia w Wojewódzkim

Przedsiębiorstwie (...), gdyż zaświadczenia te podają stawki godzinowe – brak jest informacji o ilości godzin pracy w poszczególnych miesiącach. Ponadto nie uwzględniono w ustaleniu podstawy wymiaru przedłożonej kalkulacji finansowej za okres 1 sierpnia 1979 roku do 28 lutego 1983 roku ponieważ z przedłożonego dokumentu nie wynikają kwoty dochodu osiągniętego za poszczególne miesiące.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Lublinie wniósł M. N., domagając się jej zmiany. Wskazał, że organ rentowy niesłusznie nie uwzględnił przy obliczaniu wysokości emerytury zarobków osiągniętych w okresie od 1 sierpnia 1979 roku do 28 lutego 1983 roku w czasie wykonywania umowy agencyjnej zawartej z Wojewódzkim Przedsiębiorstwem(...)w L.. Z tytułu tej umowy Przedsiębiorstwo opłacało za niego składki na ubezpieczenie społeczne, zaś przedstawiona umowa agencyjna wraz z kalkulacją finansową, z której wynika jakie wysokości składki odprowadzane za niego powinna być wystarczającym dowodem na wysokość jego wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 6 czerwca 2017 roku zmienił częściowo zaskarżoną decyzję i ustalił M. N. nową wysokość świadczenia według wskaźnika podstawy wymiaru 61,48 % oraz oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. N. od dnia osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w dniu(...)jest uprawniony do emerytury przyznanej z urzędu zamiast pobieranej renty. Wysokość świadczenia została ustalona w oparciu o przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia od roku 1971 do roku 1997. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 48,82%, a podstawa wymiaru świadczenia - 1504,07 zł. Jednocześnie wskazano, iż za lata 1971 – 1979 przyjęto wynagrodzenia minimalne.

W dniu 30 sierpnia 2013 roku M. N. złożył dodatkowo m.in. angażę z okresu zatrudnienia w Spółdzielni Pracy (...) w L. i własne oświadczenie o okresie zatrudnienia w tej Spółdzielni oraz umowę o prowadzeniu w warunkach zlecenia punktu sprzedaży detalicznej pomiędzy wnioskodawcą a Wojewódzkim Przedsiębiorstwem (...)w L. i kalkulację finansową dla agencyjnego punktu sprzedaży detalicznej w L. za okres do 1979 roku do 1986 roku. Zaskarżoną decyzją organ rentowy dokonał przeliczenia wysokości emerytury od dnia (...), nie uwzględniając w dalszym ciągu zarobków osiągniętych w spornym okresie tj. w czasie obowiązywania umowy agencyjnej oraz okresu składkowego z tytułu zatrudnienia w (...).

Od dnia 1 sierpnia 1979 roku do dnia 1 lutego 1983 roku M. N. prowadził w ramach umowy agencyjnej sklep z artykułami odzieżowymi w L., przy ul. (...). Wnioskodawca zatrudniał jedną osobę na stanowisku ekspedienta, zaś sam załatwiał wszelkie sprawy związane z zaopatrzeniem sklepu, co wiązało się z odbywaniem podróży na terenie całej Polski. Praca zajmowała mu przeciętnie 8 godzin dziennie.

Podczas zatrudnienia na podstawie powyższej umowy wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu z tego tytułu, a podstawa wymiaru składki, ustalona na podstawie dostępnych dokumentów finansowych (tj. kalkulacji) wynosiła:

- od 1 sierpnia 1979 roku do 31 grudnia 1979 roku – 25 000 złotych (60 000 złotych rocznie),
- od 1 stycznia 1980 roku do 31 grudnia 1980 roku – 60 000 złotych,
- od 1 stycznia 1981 roku do 31 grudnia 1991 roku – 70 680 złotych,
- od 1 stycznia 1982 roku do 31 grudnia 1982 roku – 70 680 złotych
- od 1 stycznia 1983 roku do 28 lutego 1983 roku – 11 780 złotych (70 680 złotych rocznie). Przy uwzględnieniu powyższych zarobków najkorzystniejszy wskaźnik podstawy wymiaru emerytury wynosi 61,48 %, wyliczony z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ustalenie emerytury tj. 1969-1972, 1974, 1979-1984, 1986, 1988-1994, 1996-1997.

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dowody z dokumentów w postaci akt ubezpieczeniowych wnioskodawcy oraz akt osobowych z okresu zatrudnienia w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie(...)w L..

Dowody z powołanych dokumentów zostały w całości uznane za wiarygodne. Kwestią sporną w niniejszej sprawie była możliwość wyliczenia wysokości wynagrodzenia wnioskodawcy osiąganego w latach 1979-1983 z umowy agencyjnej, z uwagi na brak dokumentacji płacowej z tego okresu. Ustalając stan faktyczny Sąd oparł się na dowodach z akt osobowych, które zachowały się z tego okresu tj. umowie agencyjnej i kalkulacji finansowej ze strukturą sprzedaży. W ocenie Sądu takie dowody mogą być podstawą przedmiotowych ustaleń jednak nie w tak daleko idącym zakresie jak wskazywał biegły sądowy z zakresu rachunkowości. Ich treść nie budziła wątpliwości, nie były kwestionowane przez organ rentowy, nie zawierały one jednak dostatecznej ilości informacji aby wyliczyć realne, osiągnięte wówczas wynagrodzenie. Brak jest bowiem wykazania dochodu wnioskodawcy w poszczególnych miesiącach a także nie jest wykazana ilość przepracowanych godzin.

Z tych względów Sąd nie podzielił opinii biegłego z zakresu rachunkowości T. K.. Biegły ten przyjął w swojej opinii, że wnioskodawca przez cały okres trwania umowy agencyjnej miał podstawę wymiaru składek ograniczaną miesięcznie do kwoty 10 000 złotych, a odprowadzana w tym czasie składka miała wymiar 1 000 złotych. Na tej podstawie wskazał, iż w roku 1979 roku podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne wnioskodawcy wynosiła 50 000 złotych, za lata 1980-1982 wynosiła 120 000 złotych zaś za rok 1983 – 20 000 złotych. Przy takich założeniach wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyliczony z najkorzystniejszego okresu wyniósł 71,57%. Biegły pomimo dwukrotnego uzupełnienia opinii nie odniósł się w sposób satysfakcjonujący do zarzutów przedstawianych w pismach procesowych. W ocenie Sądu wyliczenia sporządzone przez biegłego na podstawie dołączonej do umowy kalkulacji za lata 1979 – 1986 nie odzwierciedlają rzeczywistych kwot, które mogłyby stanowić podstawę wymiaru składek. Biegły poczynił w tym zakresie założenia, które nie dawały podstawy do uzyskania dochodów jakie wykazano w przeprowadzonej kalkulacji. Przyjęcie przez biegłego, że podstawa wymiaru składki w całym okresie trwania umowy agencyjnej przekroczyła miesięcznie kwotę 10 000 złotych i w związku z tym została ograniczona do tej kwoty zostało oparte jedynie na obowiązujących wówczas przepisach. Takie wyliczenie są zdaniem Sądu wyliczenie czysto hipotetycznym, nie znajdującym potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym,

Odnosnie ostatecznej wysokości osiąganego przez wnioskodawcę wynagrodzenia w spornym okresie Sąd oparł się więc na pismach procesowych organu rentowego, zawierających stanowisko komórki merytorycznej. Organ rentowy na tej podstawie obliczył łączną wysokość zarobków, ustalając również najkorzystniejszy wskaźnik podstawy wymiaru.

Sąd Okręgowy orzekł, że odwołanie M. N. jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887, tekst jedn. ze zm.) na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 oraz renty ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110-113.

W świetle art. 111 ust. 1 wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego:

z liczby kolejnych lat kalendarzowych i w okresie wskazanym do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru świadczenia,

z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok kalendarzowy, w którym zgłoszono wniosek o przyznanie emerytury lub renty albo o ponowne ustalenie emerytury lub renty, z uwzględnieniem art. 176,

z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury lub renty

- a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

Wskazany art. 15 ustawy emerytalnej w ust. 2a stanowi, że jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy.

Ponadto zgodnie z art. 114 ust. 1 cytowanej ustawy prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

Sąd Okręgowy wskazał, że szczegółowe zasady postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe określają przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011 r., nr 237, poz. 1412). Stosownie do § 21 ust. 1 rozporządzenia, środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Inną wysokość zarobków pozwoliły jednak ustalić zgromadzone w toku postępowania dokumenty wnioskodawcy.

W świetle ustawy z dnia 19 grudnia 1975 roku o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz.U. nr 75, poz. 232) obowiązkowe ubezpieczenie społeczne obejmowało osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z § 10 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 14 lutego 1976 roku w sprawie trybu postępowania w zakresie ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, ustalona podstawa wymiaru składki w odniesieniu do osób wykonujących umowy nie może miesięcznie być niższa od kwoty najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej oraz przekroczyć kwoty pięciokrotnego najniższego wynagrodzenia w gospodarce uspołecznionej.

Rozpatrując powyższe przepisy oraz zgromadzone w toku postępowania dokumenty w tym kalkulację finansową ze spornego z wysokim prawdopodobieństwem stwierdzić można jedynie, iż podstawa wymiaru składki M. N. wynosiła wówczas:

- za rok 1979 – 25 000 złotych (od 1 sierpnia 1979 roku do 31 grudnia 1979 roku)
- za rok 1980 – 60 000 złotych
- za rok 1981 – 70 680 złotych
- za rok 1982 – 70680 złotych
- za rok 1983 – 11 780 złotych (od 1 stycznia 1983 roku do 28 lutego 1983 roku). Przy uwzględnieniu powyższych kwot najkorzystniejszy wskaźnik podstawy wymiaru emerytury M. N. wynosi 61,48% i jest on wyższy od dotychczas przyjętego przez Zakład.

Brak jest natomiast w ocenie Sądu podstaw do przyjęcia, iż wnioskodawca osiągał wówczas maksymalne podstawy wymiaru składek. Wnioskodawca nie przedstawił dokumentów pozwalających na takie wyliczenie. Z tego względu ustalenia w tym zakresie zostały oparte na wyliczeniach przedstawionych przez organ emerytalny.

Kierując się tymi ustaleniami Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że do ustalenia podstawy wymiaru emerytury M. N. przyjął wskaźnik podstawy wymiaru wynoszący 61,48%. W pozostałej części tj. obejmujące wskaźnik wyliczony przez biegłego, odwołanie zostało oddalone.

Od tego wyroku apelację wniósł wnioskodawca M. N. zaskarżając wyrok w punkcie II w części oddalającej odwołanie.

Wyrokowi zarzucał:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wyroku - art. 233 § 1 kpc przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, dokonanie błędnej oceny dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, co doprowadziło do błędnego ustalenia wskaźnika w wysokości 61,48 % w sytuacji, gdy opinie biegłego są wyczerpujące a informacje w nich zawarte pozwalają na ustalenie wskaźnika na poziomie 71,57 % ;

- art.232 zdanie 2 kpc i art.241 kpc poprzez zaniechanie przeprowadzenia przez Sad dowodu z innej opinii biegłego w sytuacji gdy w ocenie sądu biegły nie doniósł się do zarzutów przedstawianych w pismach procesowych i uznał jego opinię za niepełną i we własnym zakresie dokonał ustaleń wymagających wiedzy specjalistycznej;

II sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez błędne uznanie wysokości podstawy wymiaru składek w spornym okresie i tym samym błędnego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia.

Wnosił o zmianę wyroku i ustalenie nowej wysokości świadczenia według wskaźnika 71,57 %.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, a jej uwzględnienie skutkuje zmianą wyroku w zaskarżonej części przez ustalenie wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury.

Sąd Apelacyjny stwierdza, że Sąd Okręgowy przeprowadził bardzo szczegółowe postępowanie dowodowe a zebrany w postępowaniu przed Sądem materiał dowody daje podstawy do uwzględnienia żądań wnioskodawcy. Analizując ten materiał Sąd Apelacyjny odmiennie ocenia zasadność roszczeń wnioskodawcy co do możliwości ustalenia wysokości podstawy wymiaru składek za lata 1979-1983 według wyliczenia biegłego z zakresu rachunkowości. Zdaniem Sądu Apelacyjnego brak jest podstaw do odmowy wiarygodności temu dowodowi. Biegły analizując postanowienia umowy agencyjnej oraz dostępne jeszcze dokumenty ze spornego okresu uznał, że wszystkie okoliczności wskazują na to, że wnioskodawca osiągnął wyższe wynagrodzenie z tytułu umowy aniżeli minimalne. Oparł się przy tym na obowiązujących wówczas przepisach rozporządzeniach Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku oraz 21 kwietnia 1982 roku w sprawie wykonania ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia regulujących zasady obliczenia składek na ubezpieczenia społeczne osób, których wynagrodzenie było ustalane na zasadach prowizyjnych w zależności od wielkości obrotu. Dostępne arkusze kalkulacyjne dotyczące obrotu sklepu prowadzonego przez wnioskodawcę wskazuje, że Wojewódzkie Przedsiębiorstwo(...)w L. wywiązywało się ze swoich obowiązków w zakresie odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, co automatycznie oznacza osiąganie przez wnioskodawcę przychodu w wysokości 10000 zł miesięcznie. Ustalony w oparciu o te zestawienia wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem podstawy wymiaru składek za lata 1979 - 1983 wynosi 71,57%.

Odnosząc się do zarzutu ustalenia wskaźnika podstawy wymiaru za lata 1979-1983 w oparciu o najniższe wynagrodzenie obowiązujące w gospodarce uspołecznionej zamiast na wyliczeniu biegłego dokonany w oparciu o cytowane przez niego przepisy rozporządzeń Rady Ministrów, Sąd Apelacyjny uznaje ten zarzut za zasadny.

Sąd Apelacyjny oparł się na ustaleniach Sądu Okręgowego i opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości z dnia 19 listopada 2015 roku. W opinii tej biegły wyliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia na 71,57% przy uwzględnieniu podstawy wymiaru składek z okresu wykonywania przez wnioskodawcę umowy agencyjnej.

Z tych względów i na mocy art.386 § 1 KPC Sąd Apelacyjny orzekł, jak w punkcie I wyroku.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia przepis art.98 § 1 KPC.